

Scurte considerații pe marginea unor dispoziții de drept procesual civil interpretate neunitar în practica judiciară

Prof. univ. dr. **Gabriel BOROI**^[1]
Judecător **Delia Narcisa THEOHARI**^[2]

În cuprinsul prezentului studiu am încercat să oferim o serie de argumente în susținerea unor soluții posibil de urmat, ce au fost identificate în special prin raportare la finalitatea urmărită de legiuitor la adoptarea normei, în ipoteze de aplicare neunitară în practica instanțelor judecătorești a unor dispoziții legale inserate în noul Cod de procedură civilă^[3] sau cuprinse în alte acte normative, dar aflate în strânsă legătură cu aplicarea acestuia.

■ Incidența incompatibilității absolute a judecătorului care a pronunțat o încheiere interlocutorie de a soluționa aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire ori după trimiterea cauzei spre rejudecare

Potrivit art. 41 alin. (1) NCPC, *judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie (...) nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare.*

Problema ivită în practica judiciară vizează stabilirea faptului dacă pronunțarea unei încheieri interlocutorii constituie o condiție suficientă prin ea însăși pentru a atrage incompatibilitatea judecătorului de a participa la judecarea aceleiași pricini în etapele procesuale indicate de art. 41 alin. (1) NCPC sau incidența incompatibilității judecătorului este condiționată de necesitatea reanalizării de către acesta a aspectelor tranșate anterior prin încheierea interlocutorie.

Apreciem că soluția temei relevate se impune a-și găsi fundamentul în rațiunea instituirii cazurilor de incompatibilitate, iar nu în interpretarea literală a textului, după distincțiile ce vor fi expuse în continuare.

1. Premisa primului caz de incompatibilitate absolută presupune ca un judecător, după ce a pronunțat o încheiere interlocutorie în primă instanță sau în apel, să fie avansat la instanța superioară și să i se repartizeze spre soluționare apelul sau, după caz, recursul declarat împotriva încheierii respective sau a hotărârii finale prin care a fost soluționată cauza.

De asemenea, primul caz de incompatibilitate înglobează și situația în care un judecător a pronunțat o încheiere interlocutorie într-o cauză și, ulterior, îi este repartizată spre soluționare contestația în anulare sau revizuirea declarată în aceeași pricină.

Scopul urmărit de legiuitor la elaborarea normei analizate rezidă în faptul de a nu îi permite judecătorului să-și controleze propria soluție, pentru a nu lipsi procesul de garanția efectuării unui control judiciar obiectiv.

^[1] Rector al Universității „Nicolae Titulescu” din București, formator la Institutul Național al Magistraturii.

^[2] Judecător în cadrul Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, formator la Institutul Național al Magistraturii, asistent în cadrul Universității „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept.

^[3] Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015.

În măsura în care încheierea interlocutorie nu constituie obiectul căii de atac^[1], aceasta dobândeşte autoritate de lucru judecat, soluţia tranşată prin intermediul său neputând fi repusă în discuţie, argument pentru care nici problema lipsei caracterului obiectiv al controlului judiciar efectuat în calea de atac nu mai poate fi ridicată, iar, pe cale de consecinţă, nici judecătorul care a pronunţat încheierea respectivă nu mai devine incompatibil.

Cu titlu exemplificativ, dacă un judecător a dispus prin încheiere interlocutorie admiterea excepţiei lipsei de interes în promovarea unuia dintre cele două capete ale cererii principale, iar un alt judecător a pronunţat hotărârea finală în cauză, în cadrul dispozitivului acesteia din urmă se va reflecta soluţia dispusă prin încheierea interlocutorie, fiind inserată menţiunea respingerii respectivului capăt de cerere ca lipsit de interes.

Dacă însă calea de atac este declarată exclusiv împotriva părţii din hotărârea finală vizând soluţionarea celuilalt capăt al cererii, apreciem că judecătorul care a pronunţat încheierea interlocutorie poate participa la judecarea apelului sau a recursului, în măsura în care între timp a promovat la o instanţă superioară şi intră în compunerea completului căruia i s-a repartizat spre soluţionare calea de atac, întrucât nu va proceda la analizarea legalităţii soluţiei de admitere a excepţiei lipsei de interes, fiind ca atare asigurate premisele efectuării unui control judiciar obiectiv.

2. Motivul reglementării celui de-al doilea caz de incompatibilitate absolută are la bază dezideratul garantării imparţialităţii judecătorului în etapa rejudecării pricinii în ipoteza admiterii apelului, anulării hotărârii atacate şi trimiterii cauzei spre rejudecare sau a admiterii recursului, casării hotărârii atacate şi trimiterii cauzei spre rejudecare, tocmai pentru ca acesta să nu fie tentat să pronunţe aceeaşi soluţie.

Similar soluţiei propuse în privinţa primului caz de incompatibilitate, dacă în etapa rejudecării cauzei nu se impune reanalizarea problemei de drept soluţionate anterior prin încheiere interlocutorie, judecătorul care a pronunţat-o şi căruia îi va reveni spre soluţionare rejudecarea cauzei nu devine incompatibil.

Spre exemplu, dacă judecătorul a procedat la respingerea prin încheiere interlocutorie a excepţiei lipsei calităţii procesuale pasive a unuia dintre pârâţii acţionaţi în judecată, iar trimiterea spre rejudecare a fost dispusă de instanţa de control judiciar în contextul admiterii căii de atac pentru considerentul soluţionării nelegale a cauzei fără a se intra în judecarea fondului (de pildă, în temeiul excepţiei prescripţiei dreptului la acţiune în sens material apreciate ca fiind eronat admisă), judecătorul reinvestit cu soluţionarea cauzei nu este obligat să se abţină de la judecarea sa, întrucât nu va repune în discuţie excepţia lipsei calităţii procesuale pasive pe care a soluţionat-o anterior, în privinţa căreia instanţa de control judiciar nu a statuat sau pe care a apreciat-o corect soluţionată.

În schimb, dacă trimiterea spre rejudecare a fost dispusă pentru lipsa citării uneia dintre părţi, judecătorul reinvestit cu soluţionarea cauzei va trebui să se abţină de la judecarea acesteia, întrucât va repune în discuţie excepţia soluţionată anterior (evident, în ipoteza în care persoana sau entitatea nelegal citată avea calitatea de parte la momentul soluţionării excepţiei prin încheiere interlocutorie).

În concluzie, împrejurarea că art. 41 alin. (1) NCPC nu introduce vreo distincţie în privinţa incidenţei incompatibilităţii în cazul pronunţării unei încheieri interlocutorii nu este natură să înlăture interpretarea textului conform raţiunii pentru care acesta a fost instituit, incompatibilitatea judecătorului urmând a fi apreciată în concret, de la caz la caz, după cum aspectele soluţionate prin încheierea interlocutorie se impun a fi reanalizate de către acelaşi judecător în etapele procesuale vizate de textul legal.

^[1] Încheierea interlocutorie nu constituie obiectul căii de atac dacă aceasta din urmă nu a fost declarată expres împotriva sa şi nici a menţiunii din dispozitivul hotărârii finale în care se reflectă soluţia dispusă prin încheierea interlocutorie.

■ **Aplicarea în timp a O.U.G. nr. 80/2013^[1] privind taxele judiciare de timbru prin corelație cu Legea nr. 146/1997^[2], O.U.G. nr. 51/2008^[3] și Codul de procedură civilă**

Potrivit art. 55 din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, *pentru cererile și acțiunile introduse până la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, timbrul judiciar se aplică, respectiv taxele judiciare de timbru se stabilesc și se plătesc în cuantumul prevăzut de legea în vigoare la data introducerii lor.*

Articolul menționat face distincție între „cereri” și „acțiuni”, noțiunile cu care operează legislația taxelor judiciare de timbru nesuprapunându-se întocmai cu cele utilizate de Codul de procedură civilă, motiv pentru care interpretarea diferită a textului legal a generat jurisprudență neunitară.

În soluționarea acestei probleme de drept, apreciem că, prin noțiunea de „acțiune introdusă până la intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 80/2013”, legiuitorul a urmărit a se înțelege procesul început până la acest moment, avându-se ca atare în vedere toate cererile, privite ca ansamblu, formulate în cadrul său, de la data înregistrării cererii introductive la instanță, în condițiile legii, prin raportare la art. 192 alin. (2) NCPC (cereri adiționale, cereri incidentale, căi de atac ordinare și extraordinare, incidente procedurale – recuzare, strămutare etc.).

De asemenea, considerăm că în noțiunea de „cerere”, în accepțiunea art. 55 din O.U.G. nr. 80/2013, se includ toate petițiile formulate în legătură cu un proces civil (spre exemplu, cereri pentru legalizarea de copii de pe înscrisurile aflate la dosar etc.), petiții care nu intră în noțiunea de „acțiune civilă”.

Prin urmare, în măsura în care cererea principală este introdusă pe rolul instanței judecătorești sub reglementarea Legii nr. 146/1997, atât aceasta, cât și toate cererile adiționale și incidentale, precum și căile de atac ce vor fi formulate în cursul procesului respectiv se vor supune taxei judiciare de timbru stabilite de Legea nr. 146/1997, chiar dacă înregistrarea acestora din urmă în dosar are loc după intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 80/2013, concluzia fiind valabilă și în privința incidentelor procedurale ivite în cursul judecării procesului respectiv.

O interpretare contrară în sensul că O.U.G. nr. 80/2013 se aplică oricărei cereri formulate în cadrul unui proces după data intrării sale în vigoare este de natură să conducă la imposibilitatea aplicării unor texte din cuprinsul său, dată fiind necorelarea cu prevederile Codului de procedură civilă.

Spre exemplu, potrivit art. 24 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, recursul împotriva hotărârilor judecătorești se taxează cu 100 lei dacă se invocă unul sau mai multe dintre motivele prevăzute la art. 488 alin. (1) pct. 1-7 NCPC. Incompatibilitatea celor două reglementări există în cazul recursului prin care s-ar critica soluția pronunțată asupra unei cereri reconvenționale, formulate ulterior intrării în vigoare a O.U.G. nr. 80/2013, însă în cadrul unui proces început sub imperiul Legii nr. 146/1997 și al Codului de procedură civilă din 1865.

Astfel, în exemplul dat, în accepțiunea interpretării contrare celei oferite, cererea reconvențională ar fi supusă timbrării potrivit O.U.G. nr. 80/2013, fiind formulată ulterior intrării în vigoare a acestei ordonanțe, în timp ce recursul, reglementat de dispozițiile Codului de procedură civilă din 1865, dată fiind situarea momentului începerii procesului anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, nu ar putea fi timbrat prin raportare la art. 24 al O.U.G. nr. 80/2013, ce face referire la motivele de recurs prevăzute de art. 488 NCPC, ci în funcție de reglementarea

[1] M. Of. nr. 392 din 29 iunie 2013.

[2] M. Of. nr. 173 din 29 iulie 1997.

[3] M. Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008.

Legii nr. 146/1997, ceea ce conduce la concluzia inacceptabilă ca cererea și recursul declarat împotriva soluției pronunțate asupra acesteia să fie timbrate potrivit unor acte normative diferite.

De asemenea, în corpul O.U.G. nr. 80/2013 nu este prevăzută sancțiunea aplicabilă cererii pentru neîndeplinirea corespunzătoare a obligației de timbrare, aceasta regăsindu-se doar în cadrul art. 197 NCPC.

Astfel, dacă cererea principală este introdusă pe rolul instanței judecătorești anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă și a O.U.G. nr. 80/2013, iar cererea incidentală netimbrată este formulată ulterior acestor momente, anularea sa nu s-ar putea dispune în temeiul art. 197 NCPC, întrucât acesta nu este incident în cauză (dată fiind începerea procesului sub imperiul Codului de procedură civilă din 1865) și, de asemenea, nici în temeiul O.U.G. nr. 80/2013, din moment ce o atare sancțiune nu este prevăzută în cadrul său, fiind exclus a se împrumuta doar sancțiunea anulării din Legea nr. 146/1997, cuantumul taxei de timbru rămânând a fi stabilit de O.U.G. nr. 80/2013.

O altă chestiune invocată în practica judiciară privește aplicabilitatea termenului de 5 zile pentru formularea cererii de ajutor public judiciar, instituit de art. 33 alin. (2) teza a II-a din O.U.G. nr. 80/2013, în ipoteza în care o atare cerere este formulată în cadrul unui proces început sub imperiul Codului de procedură civilă din 1865, al Legii nr. 146/1997 și al O.U.G. nr. 51/2008 (acest ultim act normativ nelimitând în timp formularea cererii de ajutor public judiciar).

Astfel, potrivit art. 33 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013, *dacă cererea de chemare în judecată este netimbrată sau insuficient timbrată, reclamantului i se pune în vedere, în condițiile art. 200 alin. (2) teza I NCPC [în ultima formă republicată, art. 200 alin. (3) teza I NCPC – n.n.], obligația de a timbra cererea în cuantumul stabilit de instanță și de a transmite instanței dovada achitării taxei judiciare de timbru, în termen de cel mult 10 zile de la primirea comunicării instanței; prin aceeași comunicare instanța îi pune în vedere reclamantului posibilitatea de a formula, în condițiile legii, cerere de acordare a facilităților la plata taxei judiciare de timbru, în termen de 5 zile de la primirea comunicării.*

Din întreaga reglementare a textului legal rezultă cu prisosință faptul că aplicabilitatea lui este corelată cu procedura verificării și regularizării cererii, motiv pentru care numai în ipoteza unui proces început sub imperiul noului Cod de procedură civilă și numai în legătură cu timbrarea unei cereri introductive de instanță, dat fiind faptul că numai aceasta este supusă procedurii prevăzute de art. 200 NCPC, va fi aplicabil termenul de 5 zile de formulare a cererii de ajutor public judiciar.

■ **Necesitatea parcurgerii etapei verificării și regularizării cererii de chemare în judecată de către instanța necompetentă material sau teritorial exclusiv**

Potrivit art. 200 alin. (1) NCPC, *completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza verifică, de îndată, dacă cererea de chemare în judecată este de competența sa și dacă aceasta îndeplinește cerințele prevăzute la art. 194-197.*

În conformitate cu alineatul următor, în cazul în care cauza nu este de competența sa, completul căruia i-a fost repartizată cererea dispune, prin încheiere dată fără citarea părților, trimiterea dosarului completului specializat competent sau, după caz, secției specializate competente din cadrul instanței sesizate; dispozițiile privitoare la necompetență și conflictele de competență se aplică prin asemănare.

Art. 131 alin. (1) NCPC prevede faptul că, *la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe, judecătorul este obligat, din oficiu, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată este competentă general, material și teritorial să judece pricina, consemnând în cuprinsul încheierii de ședință temeiurile de drept pentru care constată competența instanței sesizate; încheierea are caracter interlocutoriu.*

TITLUL PRELIMINAR

Despre legea civilă^[1]

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 1. Izvoarele dreptului civil. (1) Sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.

(2) În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

(3) În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

(4) Numai uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

(5) Partea interesată trebuie să facă dovada existenței și a conținutului uzanțelor. Uzanțele publicate în culegeri elaborate de către entitățile sau organismele autorizate în domeniu se prezumă că există, până la proba contrară.

(6) În sensul prezentului cod, prin *uzanțe* se înțelege obiceiul (cutuma) și uzurile profesionale.

Legislație conexă: art. 5 alin. (3), art. 255 alin. (3) și art. 601 NCP.

Art. 2. Obiectul și conținutul Codului civil. (1) Dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil.

(2) Prezentul cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

Legislație conexă: art. 291 LSC.

Art. 3. Aplicarea generală a Codului civil. (1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.

(2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Legea de aplicare:

Art. 8. (1) Noțiunea „profesionist” prevăzută la art. 3 din Codul civil include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

(2) În toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”.

Legislație conexă: art. 2 din Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (M. Of. nr. 681 din 29 iulie 2004).

^[1] Dispozițiile de punere în aplicare a titlului preliminar sunt cuprinse în art. 8-8¹ din Legea nr. 71/2011.

Art. 4. Aplicarea prioritărilor a tratatelor internaționale privind drepturile omului. (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, pactele și celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

Legislație conexasă: ► art. 20 C. Rom.; ► art. 3 NCPC.

Art. 5. Aplicarea prioritărilor a dreptului Uniunii Europene. În materiile reglementate de prezentul cod, normele dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților.

Legislație conexasă: ► Declarația nr. 17 - cu privire la supremație anexată la actul final al Conferinței interguvernamentale care a adoptat Tratatul de la Lisabona; ► art. 148 C. Rom.; ► art. 4 NCPC.

Capitolul II. Aplicarea legii civile

Art. 6. Aplicarea în timp a legii civile. (1) Legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare. Aceasta nu are putere retroactivă.

(2) Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor.

(3) Actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit dispozițiilor legii noi.

(4) Prescripțiile, decăderile și uzucapiunile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a legii noi sunt în întregime supuse dispozițiilor legale care le-au instituit.

(5) Dispozițiile legii noi se aplică tuturor actelor și faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârșite după intrarea sa în vigoare, precum și situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

(6) Dispozițiile legii noi sunt de asemenea aplicabile și efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.

Legea de aplicare:

Art. 3. Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor.

Art. 4. La data intrării în vigoare a Codului civil, actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate, prevăzute de Codul civil din 1864, precum și de alte acte normative, rămân supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit Codului civil sau dispozițiilor prezentei legi.

Art. 5. (1) Dispozițiile Codului civil se aplică tuturor actelor și faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârșite după intrarea sa în vigoare, precum și situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

(2) Dispozițiile Codului civil sunt aplicabile și efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acestuia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a Codului civil.

Reglementarea anterioară: art. 1 C. civ. 1864.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 1/2014 (M. Of. nr. 283 din 17 aprilie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursurile în interesul legii declarate de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5, art. 201, art. 223 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil și ale art. 6 alin. (4), art. 2512, art. 2513 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, a stabilit că: *„Prescripțiile extinctive începute anterior datei de 1 octombrie 2011, împlinite ori neîmplinite la aceeași dată, rămân supuse dispozițiilor art. 18 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, republicat, astfel încât atât instanțele de judecată, din oficiu, cât și părțile interesate pot invoca excepția prescripției extinctive, indiferent de stadiul procesual, chiar în litigii începute după 1 octombrie 2011”.*
N.r. Motivarea integrală a deciziei poate fi consultată online la adresa <http://bibliotecahamangiu.ro/>.

Legislație conexă: art. 15 alin. (2) C. Rom.

Art. 7. Teritorialitatea legii civile. (1) Actele normative adoptate de autoritățile și instituțiile publice centrale se aplică pe întreg teritoriul țării, afară de cazul în care se prevede altfel.

(2) Actele normative adoptate, în condițiile legii, de autoritățile și instituțiile administrației publice locale se aplică numai în raza lor de competență teritorială.

Legislație conexă: ► Legea nr. 84/1992 privind regimul zonelor libere (M. Of. nr. 182 din 30 iulie 1992);
► Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România (M. Of. nr. 577 din 29 iunie 2004).

Art. 8. Extrateritorialitatea legii civile. În cazul raporturilor juridice cu element de extraneitate, determinarea legii civile aplicabile se face ținându-se seama de normele de drept internațional privat cuprinse în cartea a VII-a din prezentul cod.

Capitolul III. Interpretarea și efectele legii civile

Art. 9. Interpretarea legii. (1) Cel care a adoptat norma civilă este competent să facă și interpretarea ei oficială.

(2) Norma interpretativă produce efecte numai pentru viitor.

(3) Interpretarea legii de către instanță se face numai în scopul aplicării ei în cazul dedus judecătii.

Reglementarea anterioară: art. 4 C. civ. 1864.

Legislație conexă: art. 69 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

Art. 10. Interzicerea analogiei. Legile care derogă de la o dispoziție generală, care restrâng exercițiul unor drepturi civile sau care prevăd sancțiuni civile se aplică numai în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege.

Art. 11. Respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri. Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri.

Reglementarea anterioară: art. 5 C. civ. 1864.

Art. 12. Libertatea de a dispune. (1) Oricine poate dispune liber de bunurile sale, dacă legea nu prevede în mod expres altfel.

(2) Nimeni nu poate dispune cu titlu gratuit, dacă este insolubil.

Art. 13. Renunțarea la drept. Renunțarea la un drept nu se prezumă.

Legislație conexă: ► art. 408-409 NCPC; ► art. 38 din Codul muncii, republicat (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011).

Art. 14. Buna-credință. (1) Orice persoană fizică sau persoană juridică trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile civile cu bună-credință, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri.

(2) Buna-credință se prezumă până la proba contrară.

Reglementarea anterioară: art. 970 alin. (1) și art. 1899 alin. (2) C. civ. 1864.

Legislație conexă: ► art. 57 C. Rom.; ► art. 12 NCPC.

Art. 15. Abuzul de drept. Niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe.

Reglementarea anterioară: art. 3 din Decretul nr. 31/1954.

Legislație conexă: art. 17 CEDO.

Art. 16. Vinovăția. (1) Dacă prin lege nu se prevede altfel, persoana răspunde numai pentru faptele sale săvârșite cu intenție sau din culpă.

(2) Fapta este săvârșită cu intenție când autorul prevede rezultatul faptei sale și fie urmărește producerea lui prin intermediul faptei, fie, deși nu îl urmărește, acceptă posibilitatea producerii acestui rezultat.

(3) Fapta este săvârșită din culpă când autorul fie prevede rezultatul faptei sale, dar nu îl acceptă, socotind fără temei că nu se va produce, fie nu prevede rezultatul faptei, deși trebuia să îl prevadă. Culpă este gravă atunci când autorul a acționat cu o neglijență sau imprudență pe care nici persoana cea mai lipsită de dibăcie nu ar fi manifestat-o față de propriile interese.

(4) Atunci când legea condiționează efectele juridice ale unei fapte de săvârșirea sa din culpă, condiția este îndeplinită și dacă fapta a fost săvârșită cu intenție.

Art. 17. Eroarea comună și invincibilă. (1) Nimeni nu poate transmite sau constitui mai multe drepturi decât are el însuși.

(2) Cu toate acestea, când cineva, împărtășind o credință comună și invincibilă, a considerat că o persoană are un anumit drept sau o anumită calitate juridică, instanța judecătorească, ținând seama de împrejurări, va putea hotărî că actul încheiat în această stare va produce, față de cel aflat în eroare, aceleași efecte ca și când ar fi valabil, afară de cazul în care desființarea lui nu i-ar cauza niciun prejudiciu.

(3) Eroarea comună și invincibilă nu se prezumă.

(4) Dispozițiile prezentului articol nu sunt aplicabile în materie de carte funciară și nici în alte materii în care legea reglementează un sistem de publicitate.

Reglementarea anterioară: art. 7 din Legea nr. 119/1996.

Capitolul IV. Publicitatea drepturilor, a actelor și a faptelor juridice

Art. 18. Obiectul publicității și modalitățile de realizare. (1) Drepturile, actele și faptele privitoare la starea și capacitatea persoanelor, cele în legătură cu bunurile care aparțin acestora, precum și orice alte raporturi juridice sunt supuse publicității în cazurile expres prevăzute de lege.

(2) Publicitatea se realizează prin cartea funciară, Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare, denumită în cuprinsul prezentului cod și *arhivă*, prin registrul comerțului, precum și prin alte forme de publicitate prevăzute de lege.

Reglementarea anterioară: art. 38 din Legea nr. 7/1996.

Legislație conexă: Legea nr. 7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, republicată (M. Of. nr. 720 din 24 septembrie 2015).

Art. 19. Condițiile de publicitate. (1) Procedura și condițiile de publicitate se stabilesc prin lege.

(2) Îndeplinirea formalității de publicitate poate fi cerută de orice persoană, chiar dacă este lipsită de capacitatea de exercițiu.

(3) Orice renunțare sau restrângere a dreptului de a îndeplini o formalitate de publicitate, precum și orice clauză penală sau altă sancțiune stipulată pentru a împiedica exercitarea acestui drept sunt considerate nescrise.

(4) Nimeni nu poate invoca faptul că nu a cunoscut dreptul, actul sau faptul supus publicității, dacă formalitatea de publicitate a fost legal îndeplinită.

Legea de aplicare:

Art. 8¹. Existența unui litigiu sau înscrierea lui în registrele publice prevăzute de lege nu împiedică efectuarea formalităților de publicitate.

Legislație conexă: ► Legea nr. 7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, republicată (M. Of. nr. 720 din 24 septembrie 2015); ► O.G. nr. 89/2000 privind unele măsuri pentru autorizarea operatorilor și efectuarea înscrierilor în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (M. Of. nr. 423 din 1 septembrie 2000).

Art. 20. Efectele publicității. (1) Publicitatea asigură opozabilitatea dreptului, actului, faptului, precum și a oricărui alt raport juridic supus publicității, stabilește rangul acestora și, dacă legea prevede în mod expres, condiționează constituirea sau efectele lor juridice.

(2) Între părți sau succesorii lor, universali ori cu titlu universal, după caz, drepturile, actele sau faptele juridice, precum și orice alte raporturi juridice produc efecte depline, chiar dacă nu au fost îndeplinite formalitățile de publicitate, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

(3) Publicitatea nu validează dreptul, actul sau faptul supus ori admis la publicitate. Cu toate acestea, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege, ea poate produce efecte achizitive în favoarea terților dobânditori de bună-credință.

(4) Publicitatea nu întrerupe cursul prescripției extinctive, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

Art. 21. Prezumțiile. (1) Dacă un drept, act sau fapt a fost înscris într-un registru public, se prezumă că el există, cât timp nu a fost radiat sau modificat în condițiile legii.

(2) În cazul în care un drept, act sau fapt a fost radiat, se prezumă că el nu există.

Art. 22. Lipsa publicității. Sancțiuni. (1) Dacă formalitatea de publicitate nu a fost realizată, iar aceasta nu era prevăzută de lege cu caracter constitutiv, drepturile, actele, faptele sau alte raporturi juridice supuse publicității sunt inopozabile terților, afară de cazul în care se dovedește că aceștia le-au cunoscut pe altă cale.

(2) Atunci când legea prevede că simpla cunoaștere de fapt nu suplinește lipsa de publicitate, absența acesteia poate fi invocată de orice persoană interesată, inclusiv de terțul care a cunoscut, pe altă cale, dreptul, actul, faptul sau raportul juridic supus publicității.

(3) În toate cazurile însă, simpla cunoaștere a dreptului, actului, faptului sau raportului juridic nu suplinește lipsa de publicitate față de alte persoane decât terțul care, în fapt, le-a cunoscut.

Art. 23. Concursul dintre formele de publicitate. Dacă un drept, act, fapt sau orice raport juridic este supus în același timp unor formalități de publicitate diferite, neefectuarea unei cerințe de publicitate nu este acoperită de îndeplinirea alteia.

Art. 24. Consultarea registrelor publice. Orice persoană, chiar fără a justifica un interes, poate, în condițiile legii, să consulte registrele publice privitoare la un drept, act, fapt sau o anumită situație juridică și să obțină extrase sau copii certificate de pe acestea.

Reglementarea anterioară: art. 41 din Legea nr. 7/1996.

CARTEA I. DESPRE PERSOANE^[1]

Titlul I. Dispoziții generale

Art. 25. Subiectele de drept civil. (1) Subiectele de drept civil sunt persoanele fizice și persoanele juridice.

(2) Persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile.

(3) Persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile.

Art. 26. Recunoașterea drepturilor și libertăților civile. Drepturile și libertățile civile ale persoanelor fizice, precum și drepturile și libertățile civile ale persoanelor juridice sunt ocrotite și garantate de lege.

Art. 27. Cetățenii străini și apatrizii. (1) Cetățenii străini și apatrizii sunt asimilați, în condițiile legii, cu cetățenii români, în ceea ce privește drepturile și libertățile lor civile.

(2) Asimilarea se aplică în mod corespunzător și persoanelor juridice străine.

Legislație conexă: art. 18 alin. (1) și art. 21 C. Rom.

Art. 28. Capacitatea civilă. (1) Capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor.

(2) Orice persoană are capacitate de folosință și, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, capacitate de exercițiu.

Reglementarea anterioară: art. 4 alin. (1) și art. 5 alin. (1) din Decretul nr. 31/1954.

Art. 29. Limitele capacității civile. (1) Nimeni nu poate fi îngrădit în capacitatea de folosință sau lipsit, în tot sau în parte, de capacitatea de exercițiu, decât în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

(2) Nimeni nu poate renunța, în tot sau în parte, la capacitatea de folosință sau la capacitatea de exercițiu.

Reglementarea anterioară: art. 6 din Decretul nr. 31/1954.

Art. 30. Egalitatea în fața legii civile. Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile.

Reglementarea anterioară: art. 4 alin. (2) din Decretul nr. 31/1954.

Legislație conexă: ► art. 16 C. Rom.; ► O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (republicată în M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014).

Art. 31. Patrimoniul. Mase patrimoniale și patrimoniul de afecțaiune. (1) Orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia.

(2) Acesta poate face obiectul unei diviziuni sau unei afecțaiuni numai în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

^[1] Dispozițiile tranzitorii și de punere în aplicare a cărții I sunt cuprinse în art. 13-19 din Legea nr. 71/2011.